gemeente Rheden

Memo

datum	voor	Afdeling/cluster
15 september 2023	Gemeenteraad	-
behandeld door	**ons kenmerk**	**bijlage(n)**
-	3104	-

Onderwerp
Oplegger 2e Bestuursrapportage 2023

Geachte raad,

Voor u ligt de tweede bestuursrapportage 2023 van de gemeente Rheden. De tweede bestuursrapportage 2023 is het tweede moment van bijstellen of bijsturen van de kaders zoals vastgelegd in de programmabegroting 2023. Deze rapportage biedt een actueel inzicht in de afwijkingen die zich in het lopende jaar voordoen.

Ook de tweede periode van dit jaar laat oplopende tekorten voor onze gemeente zien. Onder andere de voortslepende Oekraïnecrisis, Energiecrisis, Wooncrisis en Stikstofcrisis gaan gepaard met een toenemende vraag naar onze dienstverlening en verschillende prijsstijgingen (inflatie). Deze ontwikkelingen vragen om een herijking van onze dienstverlening, zowel in onze ruimtelijke leefomgeving als ook het sociale domein. Het College zal daarvoor in nauw overleg met de Raad keuzes moeten maken. Daarmee geven wij richting aan de kadernota 2025.

Het huidige financieel perspectief vraagt dat er fundamentele, en waarschijnlijk pijnlijke, keuzes gemaakt worden bij de Programmabegroting 2024 en Kadernota 2025. Ook een recent Twynstra en Gudde rapport getiteld, 'Rheden: financieel vergelijkend perspectief', geeft aan dat "Wil je, als bestuur en politiek, expliciet sturen op de financiële beheersbaarheid van het sociaal domein? Dan heeft dit impact op de vorm en omvang van de zorg en ondersteuning die wordt geboden". Het financieel vertalen van maatregelen en interventies in het sociaal domein en het rendement daarvan is een aanbeveling. Ook Lingewaard en Overbetuwe hebben financiële maatregelen genomen binnen het lokale belastinggebied en financieel beheer van het sociaal domein. Maatregelen die inwoners gaan raken.

Ter voorbereiding daarop is een herijkte toekomstagenda noodzakelijk. We hebben met uw raad afgesproken om het gesprek te starten over de vraag "welke gemeente we willen/kunnen zijn". Anticiperend op deze intensieve dialoog zetten wij momenteel twee trajecten in:

1. Het participatief ontwikkelen van een Omgevingsvisie. De gemeente Rheden is de afgelopen maanden in alle zeven dorpen in gesprek gegaan met inwoners. Hoe zien zij hun dorp over twintig jaar? Naast de dorpsgesprekken konden inwoners ook een online enquête invullen. De resultaten heeft de gemeente verwerkt en zijn vanaf nu in te zien op www.meedenkeninrheden.nl. Meedenken in Rheden is het platform voor de gemeente Rheden waarop inwoners mee kunnen denken en praten, over allerlei onderwerpen die spelen binnen de gemeente. De gesprekken zijn per dorp verwerkt. U, Raad, kunt daar lezen wat inwoners belangrijk vinden. Dat het maken van de keuzes over wat we waar kunnen doen best lastig is beseffen de inwoners goed. In de gesprekken is hierover vaak van gedachten gewisseld. De Raad kan de opgehaalde informatie gebruiken bij het vaststellen van haar omgevingsvisie. In de omgevingsvisie staan de plannen voor de leefomgeving op de lange termijn en welke strategische keuzes we daarbij maken. De context zoals deze in de tweede alinea is geschetst, zal daarbij worden meegenomen.
2. Parallel, is er een koersdocument voor het sociaal domein in ontwikkeling. Beide opdrachtnemers stemmen maandelijks voortgang, aanpak en inhoud met elkaar af. Het koersdocument gaat een stevige basis vormen voor beleid, uitvoering en financiële keuzes voor de komende jaren. Inzicht in de effecten van interventies door het dashboard stelt ons beter in staat om bij te sturen (wendbaar) en te verantwoorden (aan inwoners,

partners en de raad). De leidende principes van het koersdocument in opbouw zijn daarmee de vuistregels die richting geven aan het beleid en de uitvoering in het sociaal domein. Leidende principes zijn vooral zinvol wanneer ze worden doorvertaald in visie, beleid, inrichting en uitvoering.

In de huidige context van de verschillende crises en de daarmee gepaard gaande financiële ontwikkelingen blijven wij nauw met elkaar in gesprek. Dit zal naar verwachting leiden tot een bijgestelde visie op de rol van de gemeente in haar dienstverlening zoals wethouder Klomberg dat op dinsdag 5 september jl. Aan de Raad heeft gepresenteerd.

Hieronder treft u een samenvatting aan van de nieuwe ontwikkelingen in deze 2e bestuursrapportage.

Aantal ontwikkelingen in deze 2e bestuursrapportage

Zoals in de Bestuursrapportage is aangegeven sluiten we het jaar 2023 af met een verwacht negatief resultaat van 2,9 miljoen euro. In de kern zien wij de hieronder beschreven financiële ontwikkelingen. De grootste negatieve posten lichten we toe. Voor het totaalbeeld wordt verwezen naar de Bestuursrapportage zelf. Aan het eind van dit memo geven wij nog enkele risico's aan voor de komende periode.

Jeugdzorg
In de periodieke rapportage jeugdzorg Rheden constateren we een toename van het aantal cliënten met jeugdhulp van 6% ten opzichte van vorig jaar. We zien een toename van inzet zwaardere zorgvormen. Namelijk hoog-specialistische behandeling (+15%) en verblijfszorg (+11%). Daar zitten ook een aantal cliënten bij die in de zwaarste vormen van verblijfszorg zitten. Wij hebben als gemeente hier geen invloed op, omdat de beschikkingen door derden worden afgegeven. Daarbij hebben we ook te maken met de ontwikkeling naar kleinschaligere verblijfslocaties. Dat betekent dat er minder jeugdigen op een groep verblijven, om de kwaliteit te laten toenemen. De verwachting is dat dit de behandeltermijn verkort. De inzet van kleinschalige verblijfslocaties hebben hogere uitgaven tot gevolg op de korte termijn. Wij verwijzen voor een verdere toelichting naar de risicoparagraaf Programmabegroting 2023. Daarin wordt benoemd: "Mogelijk hogere uitgaven voor de jeugdzorg. De budgetten hiervoor zijn bijgesteld, maar de kans bestaat dat nadere bijstelling nodig zal zijn". De bijstellingen betreffen deels incidentele kosten en deels structurele kosten.

Salaris- en inhuur lasten
De 1,1 mln. heeft betrekking op inhuur concern-breed. Oorzaken zijn gelegen in de extra taken die gemeenten moeten uitvoeren en inhuur bij vervanging van ziekte. We zien hiermee een belangrijke parallel met de landelijke tendens bij gemeenten dat kosten voor externe inhuur bij gemeenten zijn toegenomen. Het verzuim stijgt, mede als gevolg van de werkdruk. Aangezien er in de gemeentelijke begroting slechts beperkt budget beschikbaar is voor de opvang van ziekte of andersoortige uitval is er al snel sprake van overschrijding van het ziektebudget.

Energiekosten
Afgelopen jaar zijn de prijzen voor energie fors gestegen. We participeren voor de inkoop van energie aan de Groene Metropool Regio, welke een aanbesteding gehouden heeft voor de inkoop van energie. Jaarlijks wordt de energie (gas & elektra) door De Groene Metropool Regio op de markt ingekocht, het schaalvoordeel dat hierbij ontstaat zorgt voor gunstigere tarieven. De tarieven voor energie worden jaarlijks vastgesteld voor de periode van 1 jaar. Ten gevolge van de spanningen rond de oorlog in Oekraïne, zijn de energieprijzen significant gestegen het afgelopen jaar. In 2022 stond het tarief vast op basis van de energie die ingekocht is in 2021, de stijging in energiekosten heeft daarmee geen invloed gehad op boekjaar 2022.

De energie voor 2023 is onder lastige marktomstandigheden ingekocht in 2022. De oorlog in Oekraïne en de daaropvolgende sancties maken dat de prijzen voor gas gestegen zijn en de risico's toenamen. Op het moment dat de begroting is vastgesteld voor 2023 (Q3 2022) waren de nieuwe prijzen voor energie nog niet bekend. Eind 2022 zijn de nieuwe tarieven bekend geworden voor elektriciteit en gas, hierbij waren de tarieven meer gestegen dan initieel voorzien, dit leidt tot een forse stijging van de energielasten en een knelpunt in de begroting.

De stijging in kosten voor energie zit grotendeels vast aan het gestegen tarief (P*Q).

Daarnaast zijn er andere factoren die ook causaal verband hebben met de energielasten. Gedurende COVID-19 is het gebruik van het gemeentelijk vastgoed beïnvloed, zo zijn de zwembaden en sporthalen minder gebruikt of gesloten geweest, dit heeft geresulteerd in een daling van het energiegebruik in 2022. Nu de activiteiten hervat zijn op deze locaties stijgen de energielasten gestaag naar het niveau van voor de coronacrisis. Met een blik op de toekomst is trend in energieprijzen dalende, wanneer de huidige tendens aanhoudt zullen de tarieven voor energie mee dalen in de aankomende jaren. Hierbij te vermelden is wel dat de energiemarkt nog niet stabiel is en het niet uit te sluiten is dat een gebeurtenis op mondiaal niveau een negatieve invloed heeft op de tarieven, denk hierbij aan een escalatie van de oorlog in Oekraïne of een toenemende vraag naar gas uit Azië.

MGR Sociaal Domein
Vanuit de Modulair Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein Centraal Gelderland (MGR) is een gewijzigde begroting 2023 en meerjarenbegroting 2024 - 2027 ingediend en in de raadsvergadering van 27 juni in de gemeenteraad behandeld. Als gevolg van met name de indexering van de verschillende modules naast een aantal incidentele aanpassingen zijn de lasten voor de deelnemende gemeenten toegenomen. De gewijzigde begroting is het gevolg van autonome ontwikkelingen en een gewijzigd uitvoeringsbeleid. De wijzigingen die zijn doorgevoerd, zijn:

- Module Inkoop Zorg: vanwege incidentele ziektevervanging is er voor 2023 extra inhuur begroot.
- Module Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL): als gevolg van de aangepaste formatierichtlijn is 2023 de formatie voor leerplicht en management uitgebreid.
- Module Werkgever Service Punt (WSP): Vanaf 2023 is het Steunpunt Social Return on Investment toegevoegd aan de module WSP.
- Module Werkgeverschap SW (WgSW): voor de module Werkgeverschap SW is rekening gehouden met een hogere loonkostenstijging dan in de primaire begroting was voorzien. Deels vanwege de stijging van het minimumloon en deels omdat rekening is gehouden met wijziging van de CAO en verhoging van de reiskostenvergoeding. Als gevolg van de lopende onderhandelingen over de loonkosten van het SW-personeel is er ten tijde van het opstellen van de begroting zelf geen feitelijke indexering beschikbaar. Er is uitgegaan van een scenario van 7% voor de CAO Sociale Werkvoorzining.
- Overhead: taken voor de Wet open overheid en Chief Information Security Officer (CISO) zijn in de gewijzigde begroting opgenomen.

CAO en prijsontwikkelingen
In de programmabegroting is hier ook e.e.a. voor opgenomen. Met de 2e berap is deze post t.a.v. de 1e berap verhoogd. Wij nemen aan dat er compensatie vanuit de septembercirculaire volgt.

Tariefaanpassing huishoudelijk hulp
De tarieven Huishoudelijke hulp zijn met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2023 verhoogd. Naast deze aanpassing van tarieven kent Rheden een hoog percentage senioren in vergelijking met het gemiddelde van Nederland.
Het aantal inwoners dat recht heeft op huishoudelijke hulp en deze aanvraagt is als gevolg van dit hoge percentage senioren, gegroeid, waardoor de lasten zijn gestegen.

Genomen maatregelen
De afgelopen periode zijn maatregelen getroffen om het negatief effect van deze genoemde ontwikkelingen te beperken. Hierbij kan worden gedacht aan de vrijval van enkele bestemmingsreserves, verschillende stelposten (waaronder coalitieakkoord) en de ambulantiseringsmiddelen. Daarnaast is gekeken naar waar we op korte termijn op bij kunnen sturen. De conclusie daarvan is dat er op dit moment geen ruimte is om bij te kunnen sturen binnen het huidige beleidskader van de raad.

Risico's
De huidige beleidskaders bieden onvoldoende houvast om in de jeugdzorg grenzen te stellen. In de programmabegroting 2023 is dit ook als risico benoemd: "Mogelijk hogere uitgaven voor de

jeugdzorg. De budgetten hiervoor zijn bijgesteld, maar de kans bestaat dat nadere bijstelling nodig zal zijn". Deze bijstellingen betreffen deels incidentele kosten en deels structurele kosten. Daarnaast is nog niet bekend welke positieve of negatieve effecten de septembercirculaire gaat hebben. Wij hopen dat deze circulaire wat verlichting gaat brengen.

Tot slot

De termijnen voor de 2e bestuursrapportage zijn in overleg verkort om de Raad een actueel beeld te kunnen geven van de financiële situatie en ons in staat te stellen om nog bij te kunnen sturen. De 2e bestuursrapportage 2023 wordt op 19 september in de voorbereidende raadsvergadering besproken. Besluitvorming staat gepland voor 26 september 2023. In de 2e bestuursrapportage zijn geen begrotingswijzigingen opgenomen. Het voorstel is om de 2e bestuursrapportage ter besluitvorming aan te bieden, zodat de raad hier zelf op kan acteren.

De waarnemend secretaris,

Martin Rommers

De burgemeester,

Carol van Eert